

La llengua a l'abast

Errar... per més fer

Text: **Caterina Sureda**
cultural@dbalears.cat

Tots sabem que el català i el castellà, com a llengües romàniques que són, comparteixen una quantitat ben considerable de lèxic. No obstant això, moltes vegades són els usuaris d'aquesta malmenada llengua nostra que fan, erròniament, coincidir els mots i introdueixen en la conversa paraules estranyes al català, que de tant usar-les els arriben a semblar ben pròpies.

A partir d'aquí els especialistes elaboren les llistes interminables de barbarismes, que evidencien, un cop més, la trista situació lingüística que viu el nostre país. Però això també fa que el parlant responsable se senti feble, temorós de cometre erra-

des, conscient que no domina la seva llengua, l'eina bàsica amb què es comunica amb els membres dels seu entorn. Supòs que és per això, per aquesta por de traïr l'idioma propi envaint el carril contrari, que molt sovint alguns parlants nostrats, davant la coincidència entre un mot català i un de castellà, opten per fer-ne el que ells consideren una traducció o una adaptació "encertada". Així, seguint aquest plantejament, sorgeixen paraules inventades, no localitzables a cap diccionari, però que tenen una sonoritat molt "catalana" i per això passen desapercebudes i no accionen el semàfor vermell del dubte lingüístic. És el cas, per exemple, del mot "intermig", que és usat com a substantiu, per referir-se a l'espai que hi ha entre dos actes o en un programa de televisió, en una obra de teatre, etc. però també com a adjectiu, per expressar allò que està entre dos termes. El procés

mental que deu fer el parlant, tot i que incorrecte, és ben lògic: si "medio" és "mig", "intermedio" ha de ser "intermig". Per força. I tot per trobar que la forma "intermedi/intermèdia" (la bona) té ressons poc genuïns. En resum, doncs, hauríem de dir "Durant la pel·lícula han fet tres intermedis" (no "intermitjos") i també "Davant aquest fet, no pots adoptar una posició intermèdia" (i no "intermitja").

Aquest tipus de deducció és molt comuna i ho constatem amb molts altres mots. De vegades, s'opta per una paraula que existeix, però de la qual es fa un ús equivocat. Vegem-ne algunes mostres. Del verb "aturar" podem formar el substantiu "aturada", que s'usa no només en la seva accepció correcta per expressar l'acció o l'efecte d'aturar-se ("Durant l'excursió, hem fet dues aturades per descansar"), sinó també per indicar el lloc concret i estipulat on para un vehicle de transport públic perquè els passatgers puguin pujar-hi o

baixar-ne. En aquest darrer cas, però, la forma adequada és "parada", no "aturada" ("T'esperaré a la parada de l'autobús").

Un altre cas molt corrent i molt sentit és el de "certificat metge", en comptes de l'opció bona "certificat mèdic". Ambdues paraules ("certificat" i "metge") són correctes per separat, però no funcionen unides d'aquesta manera, ja que "metge" només pot usar-se com a substantiu, no com a adjectiu.

A voltes, allò que indueix el parlant a cometre aquestes rellicades no és evitar el que ell tem com a barbarisme, sinó més aviat el desig d'adoptar un registre que tal vegada considera més culte, més adequat a la situació comunicativa. En tenim una mostra en el verb "demandar", que en moltes ocasions és usat com a sinònim de "sol·licitar, demanar..." ("Els treballadors demanen lleis que els emparin), sense ser conscients que "demandar", en català, només és aplicable en el camp del dret,

com a sinònim d'interposar una demanda, de requerir alguna cosa per via judicial. En la resta de casos, hauríem de fer servir altres verbs, com *sol·licitar, demanar, reclamar, exigir*, etc.

Quelcom semblant ocorre amb "oferir", que s'utilitza amb el sentit d'oferir ("Cal oferir activitats atractives"), tot i que aquest mot no és recollit al diccionari normatiu. En aquest cas, és obvi que el parlant és conscient que "oferir" és correcte, però es decanta per la forma "oferir" per més fer, per demostrar segurament un lèxic més ampli i més a l'alçada de les circumstàncies.

En conclusió, doncs, podem dir que sovint les solucions que cercam més lluny tal volta són les que tenim més a la vora i que de vegades, per més fer, l'espifiam... I que sí, que és ben cert que tenim molta tendència a calcar, erròniament, els esquemes castellans, però no hem d'oblidar tampoc que ambdues llengües tenen molts trets en comú.

L'OPINIÓ DE L'ESPIRA

Un àlbum fotogràfic en homenatge a una cultura

Bartomeu Fiol

El que realment constitueix una comunitat humana és una cultura, que comprèn no sols els vius ans també els morts. Es tracta d'una comunió dels sants, si voleu. Perquè els lligams d'una comunió espiritual no tenen perquè esser religiosos, o sols religiosos. De fet, l'única realitat espiritual que pot esser acceptada sense manies des d'un punt de vista laic és la de la cultura. Una raça no és res al costat d'una cultura. La mort no és gaire cosa al costat d'una cultura; vull dir la mort individual, la que tenim més a prop. Perquè, en definitiva, les morts individuals no interrompen res, culturalment parlant.

Totes aquestes reflexions em vénen provocades per la recepció d'una obra que no és sols literatura, que no és sols escultura, perquè ve vertebrada per un abundant material fotogràfic realitzat amb gran cura i competència. Em referesc a *Tombes i lletres. Homenatge fotogràfic i li-*

"Una raça no és res al costat d'una cultura. La mort no és gaire cosa al costat d'una cultura; vull dir la mort individual, la que tenim més a prop"

terari a 41 escriptors nostres. Es tracta d'una mena d'àlbum que acaba de llançar al mercat una nova editorial, Edicions Sidillà, amb unes esplèndides fotografies en blanc i negre de Judit Pujadó i Eduard Punset, agrupant quaranta textos d'altres tants lletraferits sobre autors consagrats (un d'aquests textos fa referència a una tomba compartida, la de Carles Riba i Clementina Arderiu).

Perquè el primer que cal constatar és el fort lligam que es dona entre els 41 grans escriptors enterrats i els 40 lletraferits que

han respost a la convocatòria de Xavier Cortadellas i Judit Pujadó, per tal de comentar el que, en darrer terme, és l'anècdota de les seves tombes. Perquè si les imatges són funeràries, les contribucions aportades no ho són gaire, almanco les més eficaces en celebrar la continuïtat d'un deler. Perquè es demostra que la mort, al llarg del temps, no ha estroncat res, no ha interromput res en absolut.

Naturalment, ni tots els evocats ni tots els textos tenen una mateixa consistència. Valorar tot això és una tasca ben personal, de cada lector. Però em sigui permès esmentar alguns dels textos que m'han arribat més. Per exemple, els inicials: d'Antoni Puigverd sobre Pompeu Fabra; d'Albert Roca sobre Ramon Llull, que ens recorda aquella intimitat de "Digués foll: què és aquest món?"; o sobre Sant Vicenç Ferrer, aquell que l'espectacular miracle que tothom l'entengués malgrat predicar sempre en la

mateixa llengua –el qual servidor ignorava que estigués enterrat a Bretanya–, de Judit Pujadó, l'ànima del projecte.

¿De què us val, doncs, poetes, la poesia? és el títol d'un dels treballs més notables, d'Arnau Pons, sobre Joan Maragall, del qual no em sé estar de transcriure la confiança epistolar recollida feta per Maragall al seu amic Carles Rahola: "Potser el sentit inicial, que jo porto a dintre tota la vida, és el lligar aquest món que ara sentim al que sentirem ultratomba: i el d'ultratomba en aquest, entengui-ho bé". "Vull dir que jo no encaro tota aquesta vida cap a l'altra, com els místics ascetes. Sinó que sento aquesta i l'altra com una sola cosa; que l'altra ja la vivim en molts moments d'aquesta; que molt d'aquesta serà viscuda en l'altra; que en aquesta ens de fer amb esforç l'altra; que en l'altra hauré d'adobar o completar molt d'aquesta, vivint-la encara en cert mode".

tomb tomb
esill
tres

Com a testimoni d'aquesta comunió dels sants cultural, no puc deixar d'esmentar els textos dedicats a Mercè Rodoreda, de Maria Mercè Roca; a Salvador Espriu, de Joan Ollé; a Joan Vinyoli, d'Eduard Marquet; a Josep Palau i Fabre, de Damià Pons; a Gabriel Ferrater, d'Isabel Olesti; a Joan Fuster, de Manuel Baixauli, d'un caràcter oníric ben peculiar que pot desorientar al lector; o a Miquel Martí i Pol, de Jordi Lara, també extraordinàriament agosarat. Tanca l'àlbum l'homenatge al nostre Andreu Vidal, d'Albert Roig.